

Helena Kokešová, Eduard Albert a realisté. Osobnost Eduarda Alberta a jeho role v české politice v 80. a 90. letech 19. století, disertační práce na FF UK Praha 2012. Posudek disertační práce

V centru pozornosti Phdr. Heleny Kokešové stojí již léta významné postavy české společnosti, žijící v druhé polovině, resp. na přelomu 19. a 20. století. Zajímá se především o osoby, působící jak v politice, tak ve vědě či umění. Své studie staví na obsáhlých a hlavně hlubokých výzkumech archivních pramenů (zejména korespondence), tisku i na seriózní znalosti sekundární literatury.

Všechny tyto přednosti vidíme i v předkládané dizertační práci, která je zaměřena na osobnost Eduarda Alberta, vynikajícího lékaře, vědce, univerzitního učitele, ale také básníka, překladatele, řečníka, skrytého lobbyistu, mecenáše a v neposlední řadě i člověka, který měl velký zájem o politiku a snažil se do ní také svým způsobem zasahovat.

Zabývat se člověkem, jehož dr. Kokešová, stejně jako mnoho jiných jejích předchůdců, charakterizuje kvůli rozsahu jeho zájmů a aktivit nejnázem jako „renesanční“, je přirozeně velmi obtížné. Autorka si však dokázala s tímto problémem velmi dobře poradit – rozdělila život a působení Eduarda Alberta do šesti velkých kapitol, které pak ještě dále potřeby členila. Domnívám se, že toto uspořádání má rozhodující význam pro celkové přehledné a jasné vyznění celé práce.

Po úvodu, v němž vymezila téma, přístup k problematice a seznámila se základní literaturou a prameny, se autorka zaměřila nejprve na životní osudy svého hrdiny včetně rodinného zázemí. Zde nepochybně zaujme zajímavý, byť kvůli nedostatku pramenů přece jenom stručný portrét Albertovy manželky Marie i vylíčení dosud v podstatě neznámých osudů jeho syna Jiřího – Georga. Ani tak aktivní, byť jistě ne fanatický vlastenec nedokázal ve „vídeňském ovzduší“ změnit národnostní preference své rodiny. Do této kapitoly zakomponovala autorka i otázku Albertova zdraví, resp. nemoci a smrti.

Druhá kapitola pojednává o profesním životě E. Alberta. Jeho lékařské a vědecké výkony probrali důkladně již Albertovi životopisci – lékaři, v tomto směru asi nelze příliš nového nalézt, snad jen upozornit na zapomenuté. Autorka se proto přednostně věnovala jeho univerzitní kariéře. Na základě osobní korespondence se jí

podářilo plastičtěji osvětlit zákulisí nezdařeného pokusu E. Alberta získat kliniku a univerzitní stolicí v Praze. Ale ani odpovídající místo ve Vídni nezískal Albert, byť již velmi ctěný a vážený, bez boje, bez angažování všech možných přátel či přímluvců z řad vědců, politiků a úředníků. Detailní rekonstrukce těchto vztahů a tahů je velice poutavá i užitečná, neboť naznačuje, jak tyto neoficiální, ale velice důležité „sítě kontaktů“ fungovaly. Třetí kapitola ilustruje Albertovy schopnosti v úplně jiné oblasti, totiž v poezii, překládání, ale rovněž v historickém bádání.

Čtvrtá a pátá kapitola, zabývající se Albertovým společenským a politickým vystupováním (zejména tedy jeho vztahem k realistům), tvoří bezpochyby vlastní jádro celé práce. V prvním případě stál Albert v centru pozornosti jako slavnostní řečník, oblíbený společník a spolehlivý přítel. Dokázal ale také působit v skrytu jako přímluvce či mecenáš. I v politické oblasti se Albert zjevně neangažoval, jen z pozadí radil, vysvětloval – a platil. Myslím, že tady musí nejvíce zaujmout určitá protikladnost jeho působení, násobená ještě místem, z něhož zasahoval. Ve Vídni byl zároveň v centru všeho dění a přitom z hlediska české politiky zároveň v ústraní, měl odstup. (Zde bych měl ale jednu otázku: zajímal se Albert také o moravskou politiku, uvědomoval si rozdíly mezi situací v Čechách a na Moravě, navazoval kontakty s moravskými politiky? V práci najdeme jen několik zmínek o Pražákovi...) V šesté kapitole se autorka zabývá „druhým životem“ Eduarda Alberta, tento druhý život je do značné míry identický s přehledem významné literatury, která o něm pojednává.

Na dizertační práci dr. Kokešové oceňuji v prvé řadě detailní znalost literatury i pramenů; zvláště dokonalý přehled o vzájemně zřetězené a obsahově se prolínající korespondenci jí umožňuje mimořádnou orientaci v problematice, což je dáno i tím, že jeden dopis vysvětluje druhý či přímo nahrazuje ztracený. Na tomto základě se autorce podařilo skutečně velmi plasticky vyličit Albertův vnější i vnitřní život. Dovedeme si dobře představit, jak hekticky žil i jak si dokázal organizovat čas. Pochopíme dobře i jeho rozčarování z české politiky, její malichernosti, nekritičnosti, jeho odsudek dalších nešvarů, např. převahu osobních ohledů ve vědě i politice. (Ovšem ani jeho představy, jak mají realisté získat na svou stranu Vrchlického, nebyly zrovna důstojné.

Studie dr. Kokešové ukazuje také myslím velice zřetelně, jak je důležité sledovat českou politiku z vídeňského hlediska, jak vedle faktů politických dějů jako volby, koalice apod. jsou důležité diskrétní informace, známosti a úřední postupy.

Dizertační práci dr. Heleny Kokešové považuji za výborné, zralé dílo, které plně doporučuji k obhajobě.

Prof. PhDr. Jiří Pokorný, CSc.
katedra dějin a didaktiky dějepisu
Pedagogická fakulta UK Praha

V Praze 18. března 2012